

V deželni skupščini posvetuje se največ o raznih načrtanih učilniških napravah in uredbah, ki jih vlada namerava ukreniti. To pa je posebno važno, in učitelj, ki ga njegovi volilci pošljejo v konferenco, ima veliko dolžnost, da tu sôdi po svoji vésti in po svojem najboljšem prepričanji, ter se ne uklone strastnim „mešetarjem“, ki ga zdaj na to, zdaj na uno stran vlečejo.

Tečaji izobraževanje nadaljujoči za učitelje so na učiteljskih izobraževaliških praviloma ob jesenskih šolskih počitnicah (ferijah). Tu se izobražujejo učitelji, kadar jim deželna šolska oblast tako ukazuje. Taki izobraževanje nadaljujoči tečaji ozirajo se na učitelje, ki v svojih prejšnjih učnih letih niso imeli prilike, da bi se bili za svoj stan dobro izobražili. Po nekaterih vnanih deželah so namesto teh tečajev nasvetovali, naj bi se mlajši učitelji pošiljali v šole starejših in skušenih učiteljev, in to je pot, po katerem se sploh naravno izobražuje, recimo rokodelec, trgovec, kmetovalec i. dr. Dobri vzgledi velikrat koristijo in storé več, kakor polne torbe suhih znanstvenjakov.

P.

Kaj naj ljudski učitelj stori, da bode učitelj mladini in národu.

Ljudski učitelj naj ne bode le učitelj izročene mu mladine, ampak izobraževalno naj deluje na vso okolico, v katerej živi. On naj bode v svojem domačem in javnem življenju najlepši vzgled dobrega, poštenega in značajnega človeka, rodoljuba in državljana. Z dostojnim in ljubeznjivim obnašanjem naj se povsod kaže pravega in odkritoserčnega prijatelja svojemu národu. Ljudski učitelj naj zagovarja in pospešuje vsako podjetje, ki deluje na нравni in dejanski dobiček, napredek in razvitek človeškega blagostanja, in to že posebno, ako je na korist njegovemu národu ali pa občini.

Da pa ljudski učitelj to tóliko lepo nalogo izvršuje, treba mu je, da s pozornim očesom opazuje vse svetovne dogodke, posebno pa napredovanje národnega izobraženja. Dobro naj se seznanja z vsemi šegami, navadami, potrebami in z vrlinami svojega národa in posebno pa še s potrebami svoje okolice in svoje občine. Vedno naj prevdarja in misli, kako bi vsakemu posameznemu občanu in sploh vsem vkup in národu pomagal in pripomogel k napredku in zboljšanju.

Ljudski učitelj v pravem pomenu besede „ljudski“ (národni) skrbi, da se med ljudstvo širijo domače, v materinem jeziku pisane knjige ter pri vsakej priliki ljudstvu priporoča óne národne zборе in društva, katera delajo v izobraženje in razširjanje domačega književstva. Domoljubni ljudski učitelj, kadar in kjerkoli more svojemu domačemu ljudstvu svétuje, poučuje ter ga po svoji zmožnosti v vseh okoliščinah podpira brez vsake sebičnosti in brez koristoljubja.

Ljudskemu učitelju bodi vedno in povsod pred očmi posebno pa pri poučevanju mladine dejanska svrha národne izomike.

— š —

Značaj!

Vsak čas ima svoje dobro in zló; današnjemu veku očitajo, da ne rodi značajev, dasiravno se véda in izobraženost čedalje bolj širi. Je li to očitanje opravičeno? Najlepše je za človeka, ako se more reči o njem: mož beseda. Značaj je, ki zapoveduje pglavitnim duševnim zmožnostim, ki nagiba pamet, um in voljo. Značaj človeku daje moč, da uravná svoje dejanje in nehanje tako, da je z Bogom, bližnjim in sam s sabo v soglasji. Breznačajnost pa človeka ogrdi, ker breznačajen ni dosleden, ter je omahljivemu trstu podoben; ljudi se bojí, rad opravlja in obrekuje, in na vse strani hrbet krivi. Ako

pa značajnost človeka diči, brez značajnost pa sramoti, vpraša se: kaj je prava značajnost, in kaj ima ljudska šola storiti, da vzgoja značaj učencem? Beseda „značaj“ (Charakter) je grška, in pomeni nekaj vtisnjenega, vdetega. Beseda značaj pomeni pa tudi bistvena znamenja, s katerimi se stvar od stvari razlikuje; značaj je, z drugimi besedami: vse tisto, kar je oseba postala po naravi, privadi in vzgoji. Vsak posamezen v višjem pomenu pa ni značaj, ker mnogo nanj vpliva, da je omahljiv in nezanesljiv, zato pravimo, da je značajan le tisti človek, ki povsod doslednje ravna, in ki ima pred sabo le svoj odločen smen in smoter. V značaji se združi duh, srce in volja tako soglasno, da je vse dejanje in nehanje človekovo tako rekoč po jednem kalupu. Pri takem človeku se dá prevideti, kako bode tû ali tam ravnal ali obnašal se. Značaj ni samoglavnost, ki se drži posameznega in ne bistvenega. Od značaja si posodi le obliko, a ne bistva. Samoglavnost se ne dá vzobraževati, a pravi značaj postane čedalje bolj prebrisan in skušen, in vender zaradi tega značajnosti ne zataji. — Značaj je čislamo, jim zaupamo, in kadar se zlagajo z pravostjo, z božjo postavo, občudujemo jih in se za nje navdušujemo. So pa tudi značaji, ki nas ne privabijo; kakor je namreč doslednost v dobrem, tako je tudi doslednost v slabem. Kaj pomaga jasni um, energična volja, ako se ne poteza za više namene, kakor nam veleva notranji glas vesti, ako ne služi dobri, pravični stvari? Blagi značaj se navdušuje za najplemenitejše dejanje v prid človeštvu; a sebičnež postane posameznemu a tudi vsi človeški družbi nevaren. Značaj tedaj pred vsem vpliva na voljo, misel in dejanje pri človeku, a ne razvija se sam po sebi, sicer bi bil značaj nekaj usojenega, marveč se mora skrbno vzgojevati; v to mora delati človek sam, a tudi starši, učitelji in sploh okolica, ki ga spodbujajo, da ravna dobro, pošteno in dosledno. Na značaj kaj zelo vpliva osoda in človeška družba; v tem pomenu je prav resničen izrek: „Umni dar (talent) razvija se na tihem, a značaj se vtrjuje v viharjem boji življenja“. — Ker šola sodeluje pri vzgoji in pouku bodočega človeka, je tudi merodajna za oblaženje značaja, ker vpliva na um, srce in voljo gojenčevu. Poglavitni pripomočki v to so: pouk, privada in vzgled.

Med nauki za izobraženje značaja je na prvem mestu veronauk. Pravo poučevanje v veronauku se mora ozirati na pamet in srce, mora nagibati voljo za dela Boga prijetna. Tudi to, kar se otrok na pamet nauči, vzobražuje značaj, ker to, kar si je človek zapomnil iz verouka, je prava zakladnica, iz katere potem zajema vodila in ravnila za svoje dejanje. Duh vsestransko vzobražen je bistvena podlaga pravemu značaju. — Rodovitno polje za vzobraženje značaja so tudi zgodbe sv. pisma. Ako učitelj z živo besedo pripoveduje o veri in pobožnosti, neustrašljivosti in pogumnem dejanji svetopisemskih oseb, ne more biti drugače, da se mlado srce vname za posnemanje blagih mož, ki so svoje življenje zastavili češčanju pravega Boga in za blagor človeštva. Poglejmo le Mozesa, preroka Gospodovega, koliko se je trudil da zadosti vzvišenemu namenu, za kateri je bil poklican — in kak blag značaj je skoz in skoz! Ozrimo se na druge preroke stare zaveze, ki so neustrašljivo ljudstvu očitali njegove pregrehe, svarili pred nevernimi poganskimi šegami, goreli za čast pravega Boga; poglejmo prave rodoljube v Izraelu, ki so zmirom kazali na izvir vse nesreče, ki je ljudstvo zadevalo! — Kak vzvišen značaj je pozneje Janez Krstitelj i dr.! Posebno živo naj pa učitelj slika življenje Jezusovo, ki nam kaže v svojem življenji in o svoji smrti dovršeno sliko značajnosti. — A ne le zgodbe sv. pisma, timveč tudi povestnica cerkvena in svetovna nam kaže blagih značajev v vseh razmerah življenja, treba je vdihniti mrtvim slikam življenje in pomenivost. Le mislimo tû na škofa Slomška in na moža, za katerim se je p. l. zemlja zagnila, na dr. J. Bleiweisa!

„Zgodovinskih slik“ nahajamo zdaj tudi v Drugem in Tretjem Berilu; prilično tudi učitelj lahko kaj iz svojega dodane; pred vsem naj pa pri blagih značajih povdarja plemenitost srca, vsled katere so ljudem več koristili, kakor po svojem velikem umu. Pri takih pa, ki so postali ljudem v gorjé, naj pokaže, kako so ravno vsled svojega sebičnega in spačenega srca svoj namen zgrešili, a mesto v blagor sovremenikom, postali so jim v gorjé in kazen. Lahko se tudi mladini na srce poklada in razlaga izrek: „Zgodaj začénja žgati, komur je kopriva mati“, in: „Človek že v mladosti pokaže, kaj bo iz njega v starosti“. Učitelju je tudi sicer prilika dana, da dela za oblaženje značaja pri svojih učencih, recimo pri jezikovem pouku, ko jim narekuje stavke, ki povzdigujejo krepost in značajnost, a grajajo omahljivost in veternost, posebno pa tudi pri obravnavi berilnih vaj, vzlasti pesniških. Tù je prava prilika, da se vname mlado srce za vzvišene vzore, da se povzdigne duh iz tesnobe vsakdanjega življenja tje v zračne višave poezije, kjer pozabi za nekaj časa tuge vsakdanjega življenja. Jedna sama pesem tako obravnana, more za vzobraženje in blaženje značaja več pripomoči, kakor cela kôpa tvarine, katere se otrok suhoparno v potu svojega obraza iz glave naučí, ako je pri njej srce prazno. Le poglejmo v ljudsko življenje, kaj zbuja národno zavest, kaj širi bolje ljubezen do domovine, kakor lepo petje! „Lepe pesmi glas seže v deveto vas.“

(Konec prihodnjíc.)

Názorni nauk v ljudskej šoli.

(Piše **Ivan Tomšić**.)

(Dalje.)

1. Človeško telo po nvanjej podobi.

d. Nogi — znamenja, premakljivost in gibičnost.

Mej vsemi deli človeškega telesa ste nogi najdaljši. 1) Nogi ste dolgi, a niste povsod jednako debeli.

2) Nogi ste zgoraj debelejši, nego li spodaj.

Kdo izmed vas mi zná povedati znamenja rok, ki jih imajo tudi nogi?

3) Nogi ste okrogli; 4) Nogi ste upogljivi; 5) Nogi ste premakljivi. (Vse to ponavljajo otroci.)

Kdo mi zná povedati, kako se nogi premikujete?

Ti, Andrejče, prišel si v šolo, premikal si se po nogah. Recite: 1) Z nogami se premikujemo (po nogah hodimo). (Otroci ponové.)

Ako želiš hitro kam priti, moraš teči. Recite: 2) Z nogami tečemo.

Ako želiš preko kacega jarka iti, katerega ne moreš prekoračiti, treba ti je čezen skočiti. Recimo: 3) Z nogami skačemo. (Otroci ponové.)

Jezen človek z nogama ob tla bije (topotá). 4) Z nogama bijemo (topotámo). (Otroci ponové.)

Premikanje rok in nog ob jednem.

Ako hočeš po léstevici na drevo, rabiti moraš roki in nogi. To premikanje rok in nog imenujemo plezanje.

1) Pri plezanji nam je rabiti roki in nogi. (Otroci izgovoré.)

Kovačev Martinek je prišel preko vodé, ki je bila globoka in dosti široka, a ni bilo preko vodé nobenega mostú, pa tudi čolna ni imel Martinek; kaj pravite, kako je prišel preko vodé? — Preplaval jo je. 2) Pri plavanju rabimo roki in nogi.

Kdo mi zná povedati rokodelca, ki pri svojem delu rabi roki in nogi? — To je tkalec. 3) Tkalec rabi roki in nogi. (Otroci vse to ponovó.)

B. Deli glavnih delov človeškega telesa.

a. Glava.

Prednja stran glave (obraz, lice, obličje), záglavje (tilnik, otilnik) teme, ušesi, čelo, nos, oči, usta, lici, pódbradek (óbradek), senci.

Gorenji del imenujemo glavo. Ta del (učitelj pokaže) je sprednji del glave, zato ga imenujemo obraz ali obličje (lice). Rekli bomo: 1) Obraz je del glave. (Otroci izgovoré.)

Ako ta del glave (učitelj pokaže) imenujemo sprednji del glave (obraz, obličje), imenovali bomo zadnji del glave záglavje (otilnik). — Tonče, pokaži mi záglavje in reci: to je moje záglavje (otilnik). Pokažite mi vsak svoje záglavje! Recite: 2) Záglavje (otilnik) je del moje glave. (Otroci izgovoré.)

Zdaj imamo še gorenji del glave, ki ga teme imenujemo. Recite: 3) Teme je del glave.

Tukaj je uhó. To je tvoje uhó. Ti imaš dve ušesi. Mi imamo vsak po dve ušesi, jedno uhó na desnej, drugo na levej stráni. Na vsakej strani glave imamo po jedno uhó. Na desnej strani glave imam desno uhó, na levej imam levo uhó. Rekli bomo: 4) Ušesi sta dela človeške glave.

Ponovilo. Deli naše glave so: Prednja stran glave ali obraz (tudi obličje pravimo), záglavje, teme in ušesi. (Otroci vse to ponové.)

Obraz ali obličje.

1) Čelo je del obraza (obličja); 2) Nos je del obraza; 3) Očesi ste dela obraza — desno, levo okó; 4) Usta so del obraza; 5) Lici ste dela obraza — desno, levo lice; 6) Pódbradek je del obraza; 7) Senci ste dela obraza — desni, levi senèc. (Otroci vse to ponové.)

Kje je vse to: Čelo je gorenji del obraza. Pod čelom je nos. Nos je nekako v sredi obraza. Na vsakej stráni nosa je po jedno okó (desno, levo). Na vsakej strani nosa je po jedno lice (desno, levo lice). Med čelom in desnim licem je desni senèc. Med čelom in levim licem je levi senèc. Pod nosom so usta. Pod ustí je pódbradek (obradek).

Čelo — kakšno je in čimu nam je?

Čelo pri otrocih je gladko; pri odraslih in starih ljudéh ima gube ali grbe — gubasto ali nagrbančeno je.

Kadar je kdo nejevoljen, hud ali srdit, nagrbanči čelo.

Nos — kakšen je in čimu nam je?

Del glave, ki je sredi našega obraza, imenujemo nos. Ta del naše glave si hočemo nekoliko bolj natančno ogledati. Rekli smo: 1) Nos je v sredi obraza. (Otroci izgovoré.)

Misli si, Jožek, ti bi bil zvečera zgóraj na podstrešji in bilo bi jako temno. Ako bi ti z obrazom proti vratom taval, zadél bi najpred z nosom ob vrata. Zakaj to? Zato, ker nos naprej molí (štrlí). Rekli bomo: 2) Nos naprej molí (štrlí).

Nos je spodaj širji nego lí od zgoraj — spodaj je večji. 3) Nos je spodaj večji nego lí od zgoraj. (Otroci ponovó 1—3.)

Kdo mi vé povedati še kaj takega, kar vidimo na nósu? Nu, Tonče, povedi nam ti! Res je; nos ima nosnici. Rekli bomo tedaj: 4) Nos ima nosnici. (Otroci izgovoré).

Snažni otroci imajo ruto, da se vsekujejo vanjo. To je lepo; čedni in snažni morate biti vedno in povsod, kamor pridete. Grdo je, ako si otrok nos briše v rokov ter si tako obleko onečedi. — A zdaj vam hočem še nekaj povedati, poslušajte me dobro! Ako bi vam kdo usta in nos nekoliko časa zatisnil (zamašil), morali bi umreti, ker bi ne mogli zraka v sé sôpsti. Vsak človek diha zrak v sé. To se godí tudi z usti, a vender je nos najbolj v to vstvarjen. Rekli bomo: 1) Z nosom sôpemo (dihamo). (Otroci izgovoré.)

Ljubi Bog nam je ustvaril prav za prav nos, da ž njim sôpemo, a ne usta, da-si tudi z usti zrak pijemo.

Janezek je bil s starši necega poletnega dné pri strijcu. Po stričevem vrtu hodéč, zavpije Janezek iz vsega grla: „Jejmina! tukaj nekje raste lepo dehteča reseda“. Janezek je videl ní, a vohal (duhal) jo je. — S čim jo je vohal? Z nosom. — Rekli bomo: 2) Z nosom vohamo (duhamo). (Otroci ponové 1 in 2.)

Z nosom vohamo rože, klinčke, vijolice, kamelice, sploh vse dehteče cvetice. Tudi jedi povohamo in nos nam takój pové, ali nam bode jed dobro dišala, ali ne. Ako bi imeli nos na záglavji, ali spodaj kje pri nogah, ne bi mogli jedí, kadar jih v usta nosimo, tako prijetno duhati.

Dobri Bog nam je gotovo zaradi tega nos takój nad usti ustvaril, da nam jedí toliko bolj dišé, kadar jih uživamo.

Nekatere jedí, recimo mesó, izpridijo se, ako predolgo stojé. Na videz tega ne opazimo. Ali predno jih v usta denemo, vže nam pové nos, da so jedí pokvarjene ter ni, da bi jih jedli. Pokvarjene jedí, ki nam smrdé, ne smemo uživati. V tej zadevi je večkrat nos boljši presojevalec, nego li jezik, s katerim okušamo.

Ako bi nam ljubi Bog ne bil vstvaril nosa v vohanje, večkrat bi jedli izpridene jedí ter bi si takó svojemu zdravju škodovali. Kako dobro je tedaj, da nam je dal ljubi Bog nos v vohanje ter nam ga je ravno nad usta postavil, kjer je njegovo mesto naj-primernejše.

Vse to učitelj še jedenkrat ponóví ter gleda posebno nato, da otroci v popolnih stavkih in čisto govoré. Pri ponavljanji naj učitelj tudi primerne prigovore, uganke itd. vpleta, da bode nauk zanimivejši in otrokom prijetniši. Tukaj naj podam nekoliko tacih prigovorov in uganek učiteljem v porabo.

Prigovori. Roka dela, a glava ravná (sovetuje). (Delaj vse s premislikom in prevdarkom.) — Roka roko umiva, a obraz obedve. (Jaz pomorem tebi, ti meni, a drug družemu.) — Težko je nogam pod neumno glavo. (Težko je človeku, kateri ni razumen.) — Črna je obraza. (Takó pravimo človeku, ki je nesramen.) — Nima obraza. (Ni pošten.) — Prišel je s praznima rokama. (Nič ni prinesel.)

Uganke. Dve sestri delate isto delo, pa druga za drugo ne vé? (Roki) — Kdo vse sliši, pa nič ne govori? (Čiši) — Kaj ima moder mož vedno pred očmi? (Nos) — Nimam niti si želim; ako pa bi imel, bi ne dal za ves božji svet. Kaj je to? (Dve glavi) — Kateri delavec je najbolj priden? (Vse mi štrini dela) — Kdo je najprvi pisal? (Roka) — Manjši kot kos, vselej le bos, idem pred tabo — z očmi nad sabo? (Nos) — Kako hodi sosedov Janezek v šolo? (Dalje prih.)

„Zgodovinskih slik“ nahajamo zdaj tudi v Drugem in Tretjem Berilu; prilično tudi učitelj lahko kaj iz svojega dodane; pred vsem naj pa pri blagih značajih povdarja plemenitost srca, vsled katere so ljudem več koristili, kakor po svojem velikem umu. Pri takih pa, ki so postali ljudem v gorjé, naj pokaže, kako so ravno vsled svojega sebičnega in spačenega srca svoj namen zgrešili, a mesto v blagor sovremenikom, postali so jim v gorjé in kazen. Lahko se tudi mladini na srce poklada in razlaga izrek: „Zgodaj začénja žgati, komur je kopriva mati“, in: „Človek že v mladosti pokaže, kaj bo iz njega v starosti“. Učitelju je tudi sicer prilika dana, da dela za oblaženje značaja pri svojih učencih, recimo pri jezikovem pouku, ko jim narekuje stavke, ki povzdigujejo krepost in značajnost, a grajajo omahljivost in veternost, posebno pa tudi pri obravnavi berilnih vaj, vzlasti pesniških. Tù je prava prilika, da se vname mlado srce za vzvišene vzore, da se povzdigne duh iz tesnobe vsakdanjega življenja tje v zračne višave poezije, kjer pozabi za nekaj časa tuge vsakdanjega življenja. Jedna sama pesem tako obravnana, more za vzobraženje in blaženje značaja več pripomoči, kakor cela kôpa tvarine, katere se otrok suhoparno v potu svojega obraza iz glave naučí, ako je pri njej srce prazno. Le poglejmo v ljudsko življenje, kaj zbuja národno zavest, kaj širi bolje ljubezen do domovine, kakor lepo petje! „Lepe pesmi glas seže v deveto vas.“

(Konec prihodnjíc.)

Názorni nauk v ljudskej šoli.

(Piše **Ivan Tomšić.**)

(Dalje.)

1. Človeško telo po nvanjej podobi.

d. Nogi — znamenja, premakljivost in gibičnost.

Mej vsemi deli človeškega telesa ste nogi najdaljši. 1) Nogi ste dolgi, a niste povsod jednako debeli.

2) Nogi ste zgoraj debelejši, nego li spodaj.

Kdo izmed vas mi zná povedati znamenja rok, ki jih imajo tudi nogi?

3) Nogi ste okrogli; 4) Nogi ste upogljivi; 5) Nogi ste premakljivi. (Vse to ponavljajo otroci.)

Kdo mi zná povedati, kako se nogi premikujete?

Ti, Andrejče, prišel si v šolo, premikal si se po nogah. Recite: 1) Z nogami se premikujemo (po nogah hodimo). (Otroci ponové.)

Ako želiš hitro kam priti, moraš teči. Recite: 2) Z nogami tečemo.

Ako želiš preko kacega jarka iti, katerega ne moreš prekoračiti, treba ti je čezen skočiti. Recimo: 3) Z nogami skačemo. (Otroci ponové.)

Jezen človek z nogama ob tla bije (topotá). 4) Z nogama bijemo (topotámo). (Otroci ponové.)

Premikanje rok in nog ob jednem.

Ako hočeš po léstevici na drevo, rabiti moraš roki in nogi. To premikanje rok in nog imenujemo plezanje.

1) Pri plezanji nam je rabiti roki in nogi. (Otroci izgovoré.)

Kovačev Martinek je prišel preko vodé, ki je bila globoka in dosti široka, a ni bilo preko vodé nobenega mostú, pa tudi čolna ni imel Martinek; kaj pravite, kako je prišel preko vodé? — Preplaval jo je. 2) Pri plavanju rabimo roki in nogi.